

Näringsutskottets betänkande 2019/20:NU7

Första kontrollstationen för energiöverenskommelsen

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse om den första kontrollstationen till handlingarna och avslår den motion som har väckts med anledning av skrivelsen. I betänkandet finns en reservation (SD) och två särskilda yttranden (V, L).

Behandlade förslag

Skrivelse 2018/19:153 Första kontrollstationen för energiöverenskommelsen.
Tre yrkanden i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Första kontrollstationen för energiöverenskommelsen	5
Skrivelsen.....	5
Motionen.....	7
Vissa kompletterande uppgifter	7
Utskottets ställningstagande.....	12
Reservationer	14
Första kontrollstationen för energiöverenskommelsen (SD)	14
Särskilda yttranden	16
1. Första kontrollstationen för energiöverenskommelsen (V).....	16
2. Första kontrollstationen för energiöverenskommelsen (L)	16
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	18
Skrivelsen.....	18
Följdmotionen	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Första kontrollstationen för energiöverenskommelsen

Riksdagen avslår motion

2019/20:43 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 1–3 och lägger skrivelse 2018/19:153 till handlingarna.

Reservation (SD)

Stockholm den 15 oktober 2019

På näringsutskottets vägnar

Lars Hjälmered

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lars Hjälmered (M), Helene Hellmark Knutsson (S), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johansson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Birger Lahti (V), Tobias Andersson (SD), Mathias Tegnér (S), Camilla Brodin (KD), Åsa Eriksson (S), Arman Teimouri (L), Eric Palmqvist (SD), Lorentz Tovatt (MP), Peter Helander (C), Patrik Engström (S), Ann-Sofie Lifvnhage (M) och Niels Paarup-Petersen (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas regeringens skrivelse 2018/19:153 Första kontrollstationen för energiöverenskommelsen. En motion har väckts med anledning av skrivelsen.

Bakgrund

Våren 2018 föreslog regeringen nya energipolitiska mål i propositionen Energipolitikens inriktning (prop. 2017/18:228) utifrån Energikommissionens slutbetänkande (SOU 2017:2) och den ramöverenskommelse om energipolitiken som slöts mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna i juni 2016. Riksdagen antog propositionen i juni 2018 (bet. 2017/18:NU22, rskr. 2017/18:411).

I propositionen anger regeringen att den avser att genomföra en kontrollstation vart fjärde år för att kontinuerligt följa upp energiöverenskommelsen. Särskilda sammanställningar av slutsatser och förslag om elmarknadens utveckling samt en uppföljning av de energipolitiska målen ska ligga till grund för kontrollstationerna.

Skrivelse 2018/19:153 som överlämnades till riksdagen den 13 juni 2019 innehåller den första kontrollstationen för energiöverenskommelsen. Skrivelsen är av begränsad omfattning eftersom arbetet med kontrollstationer, i enlighet med överenskommelsen, startade först hösten 2018.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för den första kontrollstationen för energiöverenskommelsen som baseras på den löpande myndighetsanalys som ska göras av elmarknadens utveckling och relaterad rapportering, samt övrig löpande myndighetsrapportering och analys när det gäller de energipolitiska målen. I skrivelsen sammanfattar regeringen även status på överenskomna åtgärder i energiöverenskommelsen och redogör för planeringen av arbetet inför den andra kontrollstationen om fyra år.

Utskottets överväganden

Första kontrollstationen för energiöverenskommelsen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion med hänvisning till riksdagens beslut 2018 om de energipolitiska målen och energipolitikens inriktning, och lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Jämför reservationen (SD) och särskilt yttrande 1 (V) och 2 (L).

Skrivelsen

Inledning

Regeringen anger inledningsvis att förutsättningarna för att nå de energipolitiska målen påverkas av en mängd olika faktorer i en föränderlig och alltmer sammanlänkad omvärld. På global nivå framhåller regeringen att energisystemet fortfarande är i stark omvandling och att länder som Kina och Indien står för en allt större andel av den globala energianvändningen och investeringarna i elproduktion, och att flertalet globala avtal, konventioner och samarbeten har bäring på svensk energipolitik. Regeringen anger också att EU:s energipolitik och konkurrenslagstiftning får allt större betydelse för den svenska energipolitiken och möjligheterna att nå de nationella målen.

Vidare anger regeringen att det finns flera nationella utmaningar på energiområdet, bl.a. den växande effektutmaningen när kärnkraftsreaktorer avvecklas och den uppkomna kapacitetsbristen i växande storstadsregioner. Sammantaget bedömer dock regeringen att energiöverenskommelsen ger goda förutsättningar för energisektorn att bidra till en önskvärd samhällsutveckling framöver. I en bilaga till skrivelsen redogör regeringen för vissa av de konkreta åtgärder som vidtagits hittills inom ramarna för energiöverenskommelsen.

Uppföljning av de energipolitiska målen

När det gäller hur energipolitikens tre grundpelare försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet har utvecklats hänvisar regeringen till resultatredovisningen i budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1, utg.omr. 21). På grund av den första kontrollstationens begränsade omfattning innehåller skrivelsen inte någon närmare analys av olika scenarier för måluppfyllelse och inte heller någon analys av olika styrmedel. Regeringen redovisar i stället en framåtblick baserad på tillgänglig officiell information från olika myndigheter och redogör för läget när det gäller olika ramvillkor som kan påverka utvecklingen framöver, särskilt åtgärder i energiöverenskommelsen som inte genomförts ännu. Elcertifikatssystemet, havsbaserad

vindkraft, vattenkraft, kraftvärme och småskalig produktion är några av de ramvillkor som berörs.

När det gäller målet om 100 procent förnybar elproduktion till 2040 bedömer regeringen att den förnybara elproduktionen har ökat sedan energiöverenskommelsen slöts och att utbyggnaden förväntas fortsätta i en snabbare takt under de kommande åren. Därefter är utbyggnadstakten mer osäker. Mycket tyder dock enligt regeringen på att andelen förnybar elproduktion kommer att öka betydligt till 2040 och att det finns förutsättningar för att andelen förnybar elproduktion 2040 kan närma sig 100 procent. Regeringen avser att följa utvecklingen noga och även följa upp elproduktionens förutsättningar att bidra med effekt vid topplastsituationer.

När det gäller målet om 50 procent effektivare energianvändning till 2030 bedömer regeringen att det fortfarande finns förutsättningar att nå energi-effektiviseringsmålet för 2030 men att osäkerheterna är relativt stora och bl.a. beror på BNP-utvecklingen, där en lägre genomsnittlig BNP-utveckling gör det svårare att nå målet. Vidare anger regeringen att energi- och koldioxid-skatter samt informativa styrmedel är centrala verktyg för energieffektiviseringstakten i Sverige och redovisar några exempel på konkreta åtgärder. Sammanfattningsvis anser regeringen att det behövs en kontinuerlig uppföljning av målet för att kunna vidta eventuella åtgärder i tid.

Elmarknadens utveckling

I skrivelsen redogör regeringen kortfattat för den generella utvecklingen på elmarknaden och konstaterar att Sverige sammantaget har en elmarknad som fungerar väl. Regeringen anger bl.a. att industrins elpriser är konkurrenskraftiga och att överföringskapaciteten till grannländerna är hög i europeiska jämförelser. Vidare genererar elproduktionen mycket låga utsläpp av växthusgaser, och Sverige har fortfarande ett elsystem med hög försörjningstrygghet. Regeringen bedömer dock att utmaningarna förväntas öka och anser att det är angeläget att följa utvecklingen de närmaste åren särskilt när det gäller att upprätthålla en fortsatt hög leveranssäkerhet och flexibilitet på marknaden. Regeringen anser vidare att elnäten på alla nivåer behöver utvecklas och användas effektivt i takt med den ökande elektrifieringen av samhället, bl.a. i transportsektorn, industrin och växande städer. Regeringen avser därför att fortsätta att främja och undanröja hinder för efterfrågeflexibilitet och att ta till vara digitaliseringens möjligheter. Vidare beskriver regeringen de åtgärder som planeras framöver för att skapa förutsättningar för en gynnsam utveckling av elmarknaden. Bland annat nämns marknadsdesign och insatser så att det finns tillräckligt med effekt, åtgärder för en fungerande efterfrågeflexibilitet, nätstabilitet och behov av ytterligare systemtjänster samt insatser inom överföring av el för god överföringskapacitet och effektiv utbyggnad.

Planering inför den andra kontrollstationen 2023

Regeringens bedömning är att nästa kontrollstation bör genomföras våren 2023 och att uppföljningen av elmarknadens utveckling och de energipolitiska målen bör utvecklas. Bland annat bör berörda myndigheter öka sin samverkan kring scenarier och indikatorer inom nyckelområden som kan spegla utvecklingen och förutsättningarna att nå målen om förnybar elproduktion till 2040 och effektivare energianvändning till 2030. Regeringen anser att det är av särskilt intresse att följa utvecklingen på elmarknadsområdet. Vidare bör berörda myndigheter få i uppdrag att ta fram en sammanställning med slutsatser och förslag när det gäller elmarknadens utveckling samt uppföljning av de energipolitiska målen. Inför kontrollstationerna bör Konjunkturinstitutet analysera energipolitikens kostnadseffektivitet och andra frågor av betydelse för den samhällsekonomiska effektiviteten. Sammanställningen bör även ge en samlad bild av elproduktionens, inklusive vattenkraftens och kraftvärmens, möjligheter att bidra till effektbalansen.

Motionen

I kommittémotion 2019/20:43 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) anför motionärerna att det nuvarande målet om att Sveriges elproduktion ska vara 100 procent förnybar 2040 är olyckligt formulerat då målbilden i en stor del av klimatarbetet är fossilfritt och vissa förnybara energikällor kan ha högre utsläpp än exempelvis kärnkraft. För att styra mot målbilden föreslår därför motionärerna att målet ska vara att Sveriges elproduktion ska vara helt fossilfri (yrkande 1). Motionärerna menar vidare att det är problematiskt att det nuvarande målet för energieffektivisering utgår från tillförd energi i relation till BNP i stället för använd energi i relation till BNP på grund av hur man mäter och tar fram statistik för energianvändning. Motionärerna anför därför att målet bör ändras från att utgå från tillförd energi till att utgå från använd energi (yrkande 2). Avslutningsvis förordar motionärerna en ny parlamentarisk utredning för att se över den långsiktiga energiförsörjningen då den nuvarande energiöverenskommelsen inte tar i tu med flera av de problem som är aktuella på energiområdet, däribland svårigheter att klara elförsörjningen vid säsongsmässiga variationer och elbrist vid otillräcklig överföringskapacitet (yrkande 3).

Vissa kompletterande uppgifter

Energikommissionen

Regeringen tillsatte i mars 2015 en parlamentarisk kommission – Energikommissionen – med uppdrag att lämna underlag till en bred politisk överenskommelse om den långsiktiga energipolitiken. Arbetet genomfördes i tre faser i enlighet med Energikommissionens direktiv (dir. 2015:25). Under den första fasen gjordes en kunskapsgenomgång och formulering av alternativ.

Under arbetets andra fas analyserades de utmaningar och möjligheter som energisystemet står inför. Slutligen utarbetade Energikommisionen ett antal förslag och bedömningar med utgångspunkt i den energipolitiska ramöverenskommelse som slöts mellan fem av riksdagens partier 2016.

Energiöverenskommelsen

En blocköverskridande energipolitisk ramöverenskommelse slöts i juni 2016 mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna. I överenskommelsen slogs det fast att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Vidare enades man om att målet 2040 ska vara 100 procent förnybar elproduktion. Enligt överenskommelsen är det ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft, och överenskommelsen innebär inte heller en stängning av kärnkraft som en följd av politiska beslut. Ett mål för energieffektivisering för perioden 2020 till 2030 skulle tas fram och beslutas senast 2017.

Enligt energiöverenskommelsen ska den förnybara energin fortsätta att byggas ut. Det anges vidare att Sverige har fantastiska förutsättningar för förnybar elproduktion och att det är rimligt att Sverige är nettoexportör av el även på sikt. Partierna är överens om att öka den förnybara elproduktionen inom ramen för elcertifikatssystemet. Enligt överenskommelsen förlängs och utökas elcertifikatssystemet med 18 terawattimmar (TWh) nya elcertifikat till 2030. Vidare bör anslutningsavgifterna till stamnätet för havsbaserad vindkraft slopas enligt partierna.

När det gäller kärnkraften gäller samma principer som tidigare, vilket fastslås i överenskommelsen. Principerna som lades fast i propositionen En sammanhållen klimat- och energipolitik (prop. 2008/09:163, bet. 2008/09:NU25) kvarstår. Det innebär enligt överenskommelsen bl.a. att

- avvecklingslagen har avskaffats och inte kommer att återinföras
- kärnkraftsparentesen är förlängd genom att man inom ramen för maximalt tio reaktorer tillåter nybyggnad på befintliga platser
- tillstånd kan ges för att successivt ersätta nuvarande reaktorer i takt med att de når sin ekonomiska livslängd
- tillstånd för nya reaktorer kommer att prövas enligt lagstiftningens krav på bästa tillgängliga teknik
- något statligt stöd för kärnkraft, i form av direkta eller indirekta subventioner, inte kan påräknas.

Överenskommelsen omfattar även vissa frågor om Kärnavfallsfonden, om att skatten på termisk effekt ska avvecklas stegvis och om att fastighetsskatten på vattenkraft ska sänkas. Genom överenskommelsen ska det även säkerställas att vattenkraften ska leva upp till moderna miljökrav.

I överenskommelsen anges det också att berörda myndigheter kontinuerligt bör följa utvecklingen på den svenska elmarknaden och att det vart fjärde år

ska göras en särskild sammanställning med slutsatser och förslag om elmarknadens utveckling samt uppföljning av de energipolitiska målen. Sammanställningen ska ligga till grund för en kontrollstation som genomförs vart fjärde år, med planerad start hösten 2018.

Energikommissionens förslag

Energikommissionen slutredovisade sitt uppdrag i januari 2017 (SOU 2017:2) och föreslog följande energipolitiska mål:

- Målet 2040 är 100 procent förnybar elproduktion. Det är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft, och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut.
- Sverige ska 2030 ha 50 procent effektivare energianvändning jämfört med 2005. Målet uttrycks i termer av tillförd energi i relation till BNP.

Vidare konstaterade Energikommissionen att Sverige ska ha ett robust elsystem med en hög leveranssäkerhet, en låg miljöpåverkan och el till konkurrenskraftiga priser. Det skapar långsiktighet och tydlighet för marknadens aktörer och bidrar till nya jobb och investeringar i Sverige. Energipolitiken tar sin utgångspunkt i att Sverige är tätt sammankopplat med sina grannländer i norra Europa och syftar till att hitta gemensamma lösningar på utmaningar på den gemensamma elmarknaden.

Energikommissionen konstaterade vidare att det är en utgångspunkt att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter nå negativa utsläpp. I betänkandet lämnar Energikommissionen en rad förslag och bedömningar. De innebär bl.a. följande:

- Elcertifikatssystemet ska förlängas och utökas med 18 TWh nya elcertifikat till 2030.
- Energimyndigheten får i uppdrag att tillsammans med olika branscher formulera sektorsstrategier för energieffektivisering. Sektorsstrategierna kommer att tas fram av Energimyndigheten tillsammans med olika branscher och utgör därmed inget mål som fastställs av riksdagen.
- Anslutningsavgifterna till stamnätet för havsbaserad vindkraft bör slopas. Formerna för detta måste dock utredas närmare.
- Skatten på termisk effekt avvecklas stegvis under en tvåårsperiod med start 2017.
- Principerna om förutsättningarna för planering av nya kärnkraftsreaktorer (prop. 2008/09:163) kvarstår.
- Placeringsreglementet i Kärnavfallsfonden ska ändras så att placeringsmöjligheterna utökas fr.o.m. starten på nästa treårsperiod 2018.
- Sverige ska ha moderna miljökrav på svensk vattenkraft, men prövnings-systemet ska utformas på ett sätt som inte blir onödigt administrativt och ekonomiskt betungande för den enskilde i förhållande till den eftersträevade miljönyttan.

- Fastighetsskatten på vattenkraft ska sänkas till samma nivå som för de flesta övriga elproduktionsanläggningar, dvs. 0,5 procent. Skatten ska sänkas stegvis under en fyraårsperiod med start 2017.
- Det ska utredas hur befintliga regelverk och skattelagstiftning kan förenklas och anpassas för att underlätta för nya produkter och tjänster inom energieffektivisering, energilagring och småskalig försäljning av el till olika ändamål samt elektrifieringen av transportsektorn.
- Ett särskilt energieffektiviseringsprogram för den elintensiva svenska industrin, motsvarande programmet för energieffektivisering i energiintensiv industri (PFE), bör införas om man kan hitta ansvarsfull finansiering.
- En utredning bör tillsättas för att brett utreda vilka eventuella hinder som kan finnas för att möjliggöra en tjänsteutveckling när det gäller aktiva kunder och effektivisering. Utredningen bör undersöka vilka ekonomiska styrmedel och andra styrmedel, exempelvis vita certifikat, som är effektivast för att öka effektiviseringen ur både energi- och effekthänseende.
- Finansiering av den slojade skatten på termisk effekt och sänkningen av fastighetsskatten föreslås ske genom en höjning av energiskatten. Elintensiv industri ska undantas.
- I Europa och i Sverige förs en bred diskussion om vilken framtida elmarknadsmodell som ska användas. Det finns inget skäl att i det korta perspektivet ändra den befintliga marknadsmodellen i Sverige och Norden. Däremot är det rimligt att över tid föra en bred diskussion om den framtida marknadsdesignen.

Utöver dessa förslag och bedömningar lämnade Energikommissionen en rad bedömningar inom olika delar av energiområdet, bl.a. att det bör inrättas en genomförandegrupp som är sammansatt av representanter för de partier som slöt ramöverenskommelsen med syfte att kontinuerligt följa upp ramöverenskommelsen.

Företrädare för Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet och Liberalerna lämnade reservationer i slutbetänkandet. Betänkandet remissbehandlades våren 2017.

Energipolitikens inriktning

Regeringen överlämnade i april 2018 en proposition om energipolitikens inriktning (prop. 2017/18:228). Med energiöverenskommelsen som grund lämnade regeringen förslag om nya energipolitiska mål och sin bedömning av energipolitikens inriktning. Vid behandlingen av propositionen antog riksdagen de förslag till övergripande mål för energipolitiken som regeringen lagt fram (bet. 2017/18:NU22). Målet innebär att energipolitiken ska syfta till att förena ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet och att den svenska energipolitiken ska bygga på samma tre grundpelare som energi-

samarbetet i EU. Med de mål som riksdagen fastställt ges långsiktiga förutsättningar för energipolitiken att skapa villkor för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat och att underlätta omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle. Utöver det övergripande målet godkände riksdagen regeringens förslag om mål för andelen förnybar energi som innebär att elproduktionen 2040 ska vara 100 procent förnybar. Detta är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft, och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut. Förslaget i propositionen om ett mål för energieffektivisering godkändes också. Målet är att Sverige 2030 ska ha 50 procent effektivare energianvändning jämfört med 2005, uttryckt i termer av tillförd energi i relation till BNP. Riksdagen biföll också regeringens förslag om att upphäva vissa tidigare beslutade riksdagsbindningar som gällde riktlinjer för energipolitiken. Företrädare för Sverigedemokraterna och Liberalerna reserverade sig mot utskottets förslag att riksdagen skulle godkänna regeringens förslag till mål för energipolitiken.

I propositionen anger regeringen även att energiöverenskommelsen bör förvaltas och uppdateras och att en genomförandegrupp därför bör inrättas för att kontinuerligt följa upp överenskommelsen. Av propositionen framgår vidare att partierna som står bakom energiöverenskommelsen under 2017 bildade och påbörjade arbetet inom en arbetsgrupp med uppgift att vårda ramöverenskommelsen, den s.k. genomförandegruppen. Gruppens uppgift är bl.a. att förvalta och uppdatera överenskommelsen och dess målsättningar. Gruppen ska i sitt arbete även följa utvecklingen på elmarknaden såväl på nordisk som på europeisk nivå med hjälp av relevanta myndigheter på området.

Regeringen anför vidare att de berörda myndigheterna kontinuerligt bör följa utvecklingen på elmarknaden genom att bl.a. analysera effektsituationen inklusive behovet av effektreserven, behovet av ytterligare systemtjänster, nätstabilitet och andra avgörande faktorer så att Sverige har ett robust elsystem med en hög leveranssäkerhet, en god överföringskapacitet, en låg miljöpåverkan och el till konkurrenskraftiga priser. Av propositionen framgår att regeringen avser att genomföra en kontrollstation vart fjärde år för att kontinuerligt följa upp energiöverenskommelsen, med planerad start hösten 2018.

Klimatpolitiskt ramverk

I januari 2015 gav regeringen den parlamentariskt sammansatta Miljömålsberedningen i uppdrag att utreda hur ett klimatpolitiskt ramverk för en långsiktig klimatpolitik ska kunna utformas i en bred politisk dialog. Under 2016 slöts sedan en överenskommelse om den framtida klimatpolitiken mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna samt i vissa delar även Vänsterpartiet.

Regeringen överlämnade därefter i mars 2017 en proposition om ett klimatpolitiskt ramverk till riksdagen (prop. 2016/17:146). Ramverket består av nya klimatmål, en klimatlag och ett klimatpolitiskt råd. Ett nytt långsiktigt klimatmål är att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Vid behandlingen av propositionen antog riksdagen även nya etappmål till 2030 och 2040 (bet. 2016/17: MJU24).

Sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet

I januari 2019 presenterade Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet en sakpolitisk överenskommelse. I denna anges att Centerpartiet och Liberalerna accepterar en regering bestående av Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Vidare anges att de partier som slutit överenskommelsen är överens om ett budgetsamarbete och ett samarbete som begränsas av de politiska frågor som framgår av överenskommelsen. Samarbetet gäller budgetår för budgetår, så länge som partierna är överens om dess fortsättning, med inriktningen att samarbetet ska löpa hela mandatperioden. Överenskommelsen är indelad i elva områden och består av 73 punkter. Inom området miljö och klimat handlar punkt 30 om en aktiv klimatpolitik som värnar det klimatpolitiska ramverket. Bland annat ska klimatinvesteringsprogrammen utvecklas och effektiviseras. Vidare ska all relevant lagstiftning ses över så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag. Punkt 34 handlar om att Sverige ska driva på för en klimatlag på EU-nivå. Vidare ska EU:s regler för statsstöd och övriga stödsystem reformeras så att de bidrar till och inte motverkar ett fossilfritt samhälle och genomförandet av Parisavtalet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar regeringens skrivelse med den första kontrollstationen för energiöverenskommelsen och noterar att skrivelsen är av begränsad omfattning eftersom arbetet med kontrollstationer startade först hösten 2018.

Utskottet delar regeringens uppfattning om vikten av att löpande följa upp utvecklingen när det gäller de energipolitiska målen och utvecklingen på elmarknaden. Vidare delar utskottet regeringens bedömning att uppföljningen bör utvecklas när det gäller såväl innehåll som process inför nästa kontrollstation våren 2023. Utskottet noterar vidare att regeringen föreslår flera konkreta åtgärder för hur uppföljningen kan utvecklas.

I motion 2019/20:43 (SD) förordas en ny parlamentarisk utredning om Sveriges elförsörjning och en ändring av två av de energipolitiska målen. Utskottet konstaterar att den inriktning för energipolitiken och de energipolitiska mål som beslutades av riksdagen våren 2018 utgår från den överenskommelse om energipolitiken som slöts mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna 2016 (bet.

2017/18:NU22). Utskottet ser i dagsläget därför inte att det är aktuellt med några riksdagsuttalanden i linje med vad som föreslås i motionen.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 2019/20:43 (SD) och lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Reservationer

Första kontrollstationen för energiöverenskommelsen (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:43 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 1–3 och lägger skrivelse 2018/19:153 till handlingarna.

Ställningstagande

Överenskommelsen om energipolitiken som slöts i juni 2016 mellan fem av riksdagens partier ligger till grund för skrivelsen om den första kontrollstationen för energiöverenskommelsen. Vi vill i sammanhanget påminna om att Sverigedemokraterna inte stod bakom vare sig energiöverenskommelsen, Energikommissionens förslag eller flera av de förslag om energipolitikens inriktning som riksdagen behandlade våren 2018 (bet. 2017/18:NU22).

Vi valde att ställa oss utanför överenskommelsen då den på det stora hela saknade lösningar på dagens och framtidens problem för Sveriges energisystem och elmarknad och föreslog mer av det som orsakat dagens energimarknadskris, nämligen marknadsnedvridande subventioner till elproduktion som marknaden inte har efterfrågat. Det finns enligt vår mening inget i den nuvarande överenskommelsen som verkar i en riktning för att motverka den utveckling vi nu ser med problem att klara elförsörjningen under vintern samtidigt som storstadsregionerna upplever en alltmer tilltagande elbrist på grund av att överföringskapaciteten är otillräcklig. Vi menar därför att det är högst angeläget att välkomna alla fossilfria energikällor och att en ny parlamentarisk utredning bör tillsättas för att se över den långsiktiga energiförsörjningen. Vi förordar att riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen om en sådan utredning.

När det gäller det nuvarande målet om att Sveriges elproduktion ska vara 100 procent förnybar 2040 anser vi att målet är olyckligt formulerat då målbilden i en stor del av klimatarbetet är fossilfritt. Bara för att det är förnybart innebär det inte att det inte finns några utsläpp av exempelvis växt-husgaser för elproduktionen. Tvärtom är utsläppen från vissa förnybara energikällor högre än från exempelvis kärnkraft. För att styra mot målbilden fossilfritt anser vi att målet 2040 bör ändras till att Sveriges elproduktion ska vara

helt fossilfri, vilket riksdagen bör tydliggöra för regeringen genom ett tillkännagivande.

Vi anser vidare att det är problematiskt att det nuvarande målet för energieffektivisering utgår från tillförd energi i relation till BNP i stället för använd energi i relation till BNP med tanke på hur statistiken kring energianvändning förs. Till exempel skulle målet enkelt kunna nås genom att man på politisk väg stänger fler kärnkraftsreaktorer då värmeförlusterna räknas in i den tillförda energin, vilket med nuvarande mål då skulle indikera en effektivare energianvändning. Vi förordar därför att målet för energieffektivisering 2030 ändras från att utgå från tillförd energi till att utgå från använd energi i relation till BNP. Även detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

Utifrån det ovan anförda tillstyrker vi motion 2019/20:43 (SD) och förordar samtidigt att skrivelsen läggs till handlingarna.

Särskilda yttranden

1. Första kontrollstationen för energiöverenskommelsen (V)

Birger Lahti (V) anför:

Som framgår av det föregående står jag bakom utskottets förslag att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna och avslår motionen. Jag vill dock i detta särskilda yttrande påminna om att Vänsterpartiet valt att inte vara med i energiöverenskommelsen. Det fanns flera anledningar till detta beslut, bl.a. att överenskommelsen saknade slutdatum för kärnkraften och innebar en öppning för att bygga nya kärnkraftsreaktorer. Överenskommelsen innebar också en slopad skatt på termisk effekt och en sänkning av fastighetsskatten på vattenkraft, där notan finansieras av elkonsumenterna genom en höjning av energiskatten.

I skrivelsen redogör regeringen för att det kan bli svårare att uppnå målet om 50 procent effektivare energianvändning till 2030 beroende bl.a. på hur BNP utvecklas. Enligt min uppfattning måste det till verkningfulla åtgärder för att nå målet som t.ex. att skapa ekonomiska incitament för framför allt industrin och bostadssektorn att investera i energieffektivisering.

Såväl jag som andra företrädare för Vänsterpartiet har i tidigare sammanhang framfört uppfattningen att det inte bör vara upp till marknaden att avgöra om kärnkraften ska utvecklas eller inte, utan kärnkraften bör avvecklas utifrån att den är en både dyr och riskfylld energikälla och även utgör en ändlig resurs. När det gäller omställningen till ett förnybart energisystem bör Sverige vara en föregångare på området, och jag anser t.ex. att det måste till lösningar som gör det fullt möjligt att bygga ut den havsbaserade vindkraften samtidigt som Försvarsmakten ges rimliga förutsättningar för sin övningsverksamhet.

Jag vill att Sverige ska vara ett land som tar ansvar för kommande generationer, där fokus på investeringar i det svenska energisystemet bör ligga på förnybara naturresurser som sol, vind, vatten och skog för att klara miljö- och klimatomställningen. För att trygga Sveriges långsiktiga energiförsörjning och energisäkerhet anser jag att Sverige, förutom att satsa på olika förnybara energikällor, också måste utveckla och investera i lösningar för energilagring, elnät som klarar av att hantera en decentraliserad elproduktion med större produktionsvägningar och reserv- och regleringskapacitet som kan drivas med biogas och vätgas. Detta och många andra viktiga frågor kommer jag tillsammans med andra företrädare för Vänsterpartiet att fortsätta att verka för.

2. Första kontrollstationen för energiöverenskommelsen (L)

Arman Teimouri (L) anför:

Som framgår av det föregående står jag bakom utskottets förslag att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna och avslår motionen. Jag vill dock i detta särskilda yttrande påminna om att Liberalerna valde att inte stå

bakom energiöverenskommelsen och att det fanns flera anledningar till detta beslut.

Syftet med överenskommelsen var att skapa ett förutsägbart ramverk som skulle underlätta nödvändiga investeringar för att klara klimatomställningen, men det sakliga innehållet i överenskommelsen blev ett annat. Det övergripande målet om att Sverige 2040 ska ha 100 procent förnybar elproduktion utesluter kärnkraft eftersom den energikällan inte klassas som förnybar. Samtidigt som överenskommelsen alltså innehåller formuleringar om att det inte ska finnas hinder för investeringar i ny kärnkraft sätts målet att kärnkraften ska bort till 2040. Energiöverenskommelsen ökade därmed den politiska osäkerheten i energisektorn i stället för att minska den.

Företrädare för Liberalerna har i flera olika sammanhang i riksdagen framfört partiets inställning till energiöverenskommelsen och vilken inriktning energipolitiken bör ha i stället. Jag vill i det här sammanhanget särskilt poängtera att Sverige behöver en energipolitik vars överordnade mål är en klimatvänlig och stabil elproduktion med konkurrenskraftiga priser, vilket innebär att politiken inte bör ha som utgångspunkt att en av våra viktigaste klimatneutrala energikällor ska avvecklas. Utgångspunkten bör i stället vara att alla energikällor behövs så länge som de är fossilfria. Jag menar därför att det behövs nya ramar för den långsiktiga svenska energipolitiken där det centrala bör vara att elproduktionen är fossilfri och stabil och att utbyggnad ska drivas på av marknaden samt att utbyggnad ska ske när och där det behövs. Jag anser vidare att den återstående fossilbaserade elproduktionen bör fasas ut ur systemet och att den politiskt styrda avvecklingen av kärnkraften bör avbrytas. Det behövs också mer likvärdiga villkor för koldioxidfria kraftslag, och jag menar att all form av fossilfri elproduktion som sol, vind och vatten men också kärnkraft, ska välkomnas och bedömas på likvärdiga villkor. Dessa och andra viktiga energipolitiska frågor kommer jag och andra företrädare för Liberalerna fortsätta att driva.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2018/19:153 Första kontrollstationen för energiöverenskommelsen.

Följdmotionen

2019/20:43 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anta ett mål om att Sveriges elproduktion ska vara helt fossilfri och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anta ett mål för effektivare energianvändning formulerat som att energianvändningen 2030 ska vara 50 procent effektivare än 2005, uttryckt i termer av använd energi i relation till bruttonationalprodukten (BNP), och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en ny parlamentarisk utredning kring Sveriges energiförsörjning och tillkännager detta för regeringen.